

Rođenje Egsilarha Bostanai-a.

Iz »Seder Hadorota« **R. Jehiela Heilperna** preveo L. F.*)

Za vreme persijske vladavine beše jedan bezumni kralj, koji je hteo da istrebi sve potomke kraljevskog doma Davidova. On dade za njima tragati u čitavom svom carstvu, dao ih je poubijati, njihove srodnike i prijatelje pozatvarati, blatom ukaljati, mučiti, njihovu malu decu ubijati, a trudnim ženama utrobu rasporiti. Božjom milošću ostade jedna žena pošteđena, kojoj je muž naskoro posle svadbe ubijen, a koja je išla na susret porođaju deteta.

Tada usni kralj, kao da stoji u jednoj divnoj bašti sa drvećem, punim lepog i prekrasnog ploda. Obuzet zavišću, što ta bašta nije njegova, on otpoče tlačenje, kidao je plodove zajedno sa grančicama, čupao je žile brižljivo motreći, da ne ostane ni jedna grančica, koja bi još mogla nositi plod. Ali on nađe tada još jednu žilu, iz koje je izrastila mladica, i već je podigao sekiru, da poseče mladicu, kad mu jedan starac rumena lica i sjajnih očiju sa dubokim uzdahom izide na susret pa, viknuvši jasnim gromkim glasom da stane, istragne mu iz ruke sekiru i udari ga njome po glavi, tako da je krv potekla i oblila mu lice i bradu. Kralj se osećaše blizo smrti, on pade na zemlju pred starcem, pa plakaše i moljaše: »O, gospode moj, neka bi moja molba bila saslušana, te da me ne upropastiš. Jer šta sam ti ja učinio, šta je moj greh i prestup, kad hoćeš da me ubiješ?« Tada mu odgovori starac: »Zar je tvoje pakosno delo protiv mene tako maleno, kad si ušao u moju baštu, da je opustošiš? Kad si video u

*) מעשה בוסתנאי je izišlo i kao samostalna knjižica, i kao dodatak različitim knjigama, tako n. pr. uz מלחמת החכמה והעושר וקול מבשר, מלחמת החכמה והעושר etc.

njoj lepe plodove, zašto ih nisi jeo i tvoje špagove njima napunio? Ako si se zaželeo neke vočke, zašto nisi uzeo jednu grančicu, da je sebi presadiš? Pa ti ni to nije bilo dosta, što si uništio grančice, lišće, cvetove i plodove, nego si još roveo i kopao, da ne ostane ni jedna žilica, iz koje bi još moglo drvo izrasti. Ja kukam zbog moje bašte, koju sam toliko godina sadio, zalivao i negovao, a sada mi je od čitave bašte ostala samo jedna žilica. Ali mi je ona bila sva uteha, nju sam hteo zalivati, da poraste veliko drvo, pa da od njegovih mladica podignem opet veliku baštu. No ti si podigao tvoju sekiru, da i nju uništiš, te da ne ostane ni najmanja žilica, iz koje bi mi mogla postati nova bašta! U oholosti svoga srca ti još govoriš, da si u tvojim očima muž pravedan, a ovamo bi i malen deo tvoga zločinog dela bio dovoljan, da te progoni iz zemlje života i da ti iskoreni uspomenu ispod neba.« Tada se kralj opet zaplače, pade pred starca, moljaše ga za milost i reče: »O, gospode moj! Ja sam ludo radio, i sad, kad sam se vratio u se, ja se kajem, pa kako se osećam kažnjenim, udario sam se u bedro. Zato poštedi mi život i nemoj me ubiti, a ja ću, za to jemčim, ovu biljku verno gajiti, u određeno vreme zalivati, o njoj se brinuti i čuvati je dan i noć, dok ne poraste snažno drvo, a ja ću onda sa njegovim mladicama zasaditi čitavu baštu, da opet bude onakva, kakva je bila, oprosti mi, što sam učinio!« U tom se kralj probudi i nađe krv na svom ležištu, strah ga veliki spopade, pa se u najvećem nemiru prevrtaše na svom krevetu tamo i amo, sve do jutra. Tada pozove svoje mudrace i vrače, ispriča im svoju nevolju, ali svi behu umukli, niko ne zudaše da odgovori. Tada stupi napred jedan od njegovih slugu i reče: »Gospodaru moj i kralju! Ti znaš, da jevrejski mudraci i potomci njihova kraljevskog doma u izgnanstvu obavljaju državne poslove, a kraljevi, koji su bili pre tebe, starali su se davanjem poklona i stalnom platom za njihovo izdržavanje, a oni su im rešavali zagonetke, obaveštavali su ih o naučnim stvarima i tumačili im lica noći i njihove snove. A ti hoćeš da ih uništiš i ubiješ, te mnogi jadikuju okovani u tamnicama. Ako si voljan, da se raspitaš o ostatku njihovih mudraca, koji sede u zatvoru, pa im ispričaš san, da ga protumače, možda ćeš dobiti neki odgovor«. Kralju se dopadne ovo, pa zapovedi, da se jedan od njihovih mudraca, kome je zamenjeno robijaško odelo, izvede predanj', da odgovori na pitanje, na koje nije mogao odgovoriti ni jedan od njegovih mudraca. Kad je sluga izvršio ovu poruku svoga kralja, dođe jedan od staraca, čiji je mladi, poreklom iz kraljevskog doma, zet ubijen uskoro posle svadbe, i reče: »Idem ja kralju, pa ću mu reći sve, što želi«. Njegovi sužnji drugovi ga pitahu, što se toliko pleće u ovu stvar, kad ni ne zna, kakvo će mu se pitanje postaviti. A on odgovori: »Kralj je usnio san, što je video on, video sam i ja, pa mu znam značenje«. Njegovi se prijatelji saglasiše s njime i rekoše: »Neka

ti Bog bude u pomoći i neka ti dade milost pred kraljem, da uzmogneš govoriti, a da se ne osramotiš«. A kad ga je zatim kraljev sluga pozvao, da se namaže i okupa i odelo, koje mu je doneo, zameni za robijaško, jer je tako kralj zapovedio, zakune se stari, da on toga neće učiniti, nego da će takav kakav je izići pred kralja. Njegova žalost bila je izražena na njegovu licu, a smrad izmeta, kojim je prljan u tamnici, izbijaše iz njegova odela, iz očiju mu pak tecijahu suze.

Tada reče kralj: »Usnio sam san i niko ne ume da ga protumači, možda ćeš ti moći da ga protumačiš?« A stari odgovori: »Zar nije tumačenje samo u Boga? Ispričaj mi ga, gospodaru i kralju moj, ili ja ću ga ispričati tebi, ako hoćeš«. »Ako ga znaš, a ti ga reci!« odgovori kralj. On ga ispriča i još opomene kralja na ponešto, što je bio zaboravio. Kralj se začudi i poviče: »Tu nema šta da se ispravi, što si ti govorio, a sad mi kaži i tumačenje!«

Sa suzama otpočne on svoj govor: »Gospodaru i kralju moj! Bašta, koju si video, jeste porodica kraljevskog doma Davidova, drveta u njoj, velika i mala, jesu potomci stari, mladići i deca, na izgled divni i ukusni plodovi jesu mudraci,iskusni u svima naukama i vični u ljubavi i plemenitom delanju. U svojoj srčbi ti si navalio na tu baštu, da uništiš drveta sa njihovim grančicama i lišćem, a to su tvoje zapovesti, koje si izdao da se kolje i ubija, ne štedeći dete ni u materinoj utrobi. A kad si razgledao baštu da vidiš, nije li još jedna žilica preostala, pa si takvu žilicu i našao — znaj, istina je, ostala je još jedna žena iz Davidove porodice, koja stoji pred porođajem deteta, a to je ona žilica, koju si u snu video, na koju si digao sekiru, da je uništiš, jer to su namere, koje si imao, da iskoreniš čitav dom Davidov. Starac pak, koji ti se javio, koji je glasno uzviknuo i srdito podigao svoj glas protiv tebe, to je David, kralj Izraela. Njega si ti preklinjao, njemu si obećao, da ćeš mladu biljku čuvati, zalivati i gajiti, dok ne izraste moćno drvo, ali time si obećao, da ćeš ženu, o kojoj sam ti govorio, i njene srodnike odsad čuvati i zaklanjati«.

Tada odgovori kralj: »Zaista, priznajem da si dobro protumačio. A sada tragaj i gledaj da doznaš, ima li još žene od kraljevske krvi, koja očekuje porod, ja ću joj ukazati dobrotu, paziću i nju i dete, koje će roditi, i ispuniću sve, što sam obećao, braniću ga i dovesti do dostojanstva, dok me bude na zemlji«. Kad je starac čuo ove reči, nije se mogao više uzdržati, pa plačući reče jasnim glasom: »O, gospodaru moj i kralju! Ja sam do dna iskapio čašu stradanja. Moja je kći bila verena sa mladićem najplemenitijeg roda, i tek što je obavljena svadba, izide tvoja zapovest, da se istrebi čita dom Davidov, pa je i onog mladog ženiha zadesila ista sudbina. Ja i njegovi srodnici i prijatelji bačeni smo u zatvor, a moja je kći od nekoliko meseca

udova, ali ja ne znam, očekuje li ona rođenje deteta«. »Idi doma«, reče kralj, »i javi tvojoj kćeri, da sam dao slobodu i tebi i tvojim sazatvorenici, i da sam zapovedio, da vas dalje ne kinje. Moju zaštitnu ruku držaću nad vama i moje brižno oko će vas čuvati«. Za potvrdu toga, što je govorio, on skine prsten sa svoga prsta i natakne ga na starčev. Ovaj pak doču kod kuće, da mu kći očekuje dete i njegova je radost bila vrlo velika.

Kad je starac doneo kralju vest, ovaj se jako obraduje i izda zapovest, da se za mladu ženu spremi u palati lepa soba sa svima udobnostima i da se pobrinu za nju najodabranija jela u zimu i u leto. A detetu, što će se roditi, dade kralj ime Bostanai, zbog bašte, koju je u snu video.

Velika je radost bila kod svih Jevreja, kad su saznali za ovu na sve strane raširenu vest, da dom Davidov nije uništen, da je Bog poklonio svoju ljubav ovom domu, jer mu se rodio nov izdanak, i posvud su držana javna molebstvija. A Bostanai je rastao, bio je poučljiv dečak, učio je Toru, Mišnu, Talmud, zakonik i profane nauke. Kad se kralju ispričalo o napredovanju mladića, on zaželi da ga vidi i dade ga izvesti preda se. Kralj i svi njegovi mudraci divili su se ovom mladiću. Ljupkost, Bogom dano nasleđe Davidovo, ozaravala je njegovo lepo lice. Tako je stojao nepomično pred kraljem sve do uveče, niti je mrdnuo glavom, niti je maknuo nogom. Tada mu pade na ružičastu slepoočnicu obad, koji ga ubode, tako da je krv proćurila, ali ga on ne otera. Kad je to video kralj, on će zapitati mladića, zašto ne otera obada, a on mu odgovori: »U nas je nasleđena tradicija još iz vremena, kad nam je uzeta kruna da, kad nas prilika dovede u kraljevsku palatu, ne govorimo, ne smejemo se i ne dižemo ruku pred licem kralja«. Dopadne se kralju ovaj govor i on upoznade u mladiću razumna i uvidavna čoveka, pa zapovedi, da ga obaspu bogatim poklonima i posade u kraljevske kočije, i izviče ga za egsilarha. Među Jevrejima je vladala velika radost zbog počasti, koja je ukazana potomku iz doma Davidova. Kralj mu zapovedi, da postavi sudije i da se posveti vladavinskim poslovima. Predstojnici velikih škola, koji su mu bili najuža pratnja: desno predstojnik velike škole u Suri, levo poglavice velikih škola u Nehardei i Pumbediti, imali su, njime uponomoćeni, biti sudije u čitavom Izraelu. I tako je ostalo dugo vremena u Izraelu sve do vladavine izmaelitskog kralja, koji je postavljao sudije za sve narode svoga carstva, zbog čega su jevrejske sudije bile izlišne. Samo dostajanstvo egsilarha postoji i danas, te egsilarsi i sada nose obada u svom pečatu i grbu kao uspomena na samosavlađivanje, po kojem je Bostanai nepomično stojao, kad ga je obad ubo u slepoočnicu. O ostalim odlikovanjima, koja je Bostanai dobio od kralja, izveštava »Kronika doma Davidova«. Dodaću još jednu priču iz njegova života, po kojoj se može suditi o ugledu, u kom je bio Bostanai.

Jednog dana dode kalif Ali ben Abitulab sa velikom pratnjom u rezidenciju Bostanaia. Ovaj mu, praćen mnogim članovima općine, iziđe u susret sa smotuljkom Tore i drugim svetim knjigama. Kalif se jako obradovao zbog ove počasti i izmolio njegov blagoslov. Zatim ga je obdario lepom odećom, koju je doneo sa svog ratnog pohoda protiv Persije. Ali se začudio, kad je na pitanje o njegovoj deci dočuo, da je, ma da je već 35 godina star, još uvek neoženjen, jer nije našao zgodnu suprugu. Tada mu je Ali dao lepu devicu Daru za ženu, ratnu zarobljenicu, kćer persijskog kralja, koju je Bostanai odveo doma, pošto je postala Jevrejkom.

